

Pećina Veternica nekada, sada i u budućnosti

Medvednica ili Zagrebačka gora iz dana u dan postaje sve neposrednije predgrađe grada Zagreba i njegov veliki park. U njezinim šumama, na planinskim livadama, vrhovima, potocima i izvorima sve je veći broj onih, koji sa zanimanjem dolaze na ta mjesta. Brojni planinarski domovi i izletišna mjesta premalena su da prime sve veći broj posjetilaca. Oni, koji ne vole bućna izletišta i šumske staze povlače se dublje u planinu. Sada oni prolaze putovima i stazama koje nisu markirane, spuštaju se niz potoke i jedva vidljive šumske staze u traženju nečeg još nepoznatog i neotkrivenog.

Medvednica je kao rijetko koja naša planina morfološki zanimljiva u svim svojim predjelima. Njen istočni dio obiluje niskim i valovitim brežuljcima s nekoliko izdignutih vrhova (skupina Lipa-Rog). Središnji pak dio pruža dovoljno zanimljivih detalja uz mnoštvo izvora (Adolfovac, Mrzljak, Šumarev grob), planinarskih domova, vrh planine s televizijskim tornjem, vidikovcem i skijaškom žičarom, uz prostrane livade fakultetskog dobra ispod Rauhove lugarnice, Horvatovih 500 stuba, napuštene francuske rudnike, divne poglede na valovito Hrvatsko zagorje i panoramu Zagreba s blistavom trakom rijeke Save. Zapadni dio planine, koji se strmim stijenama Kamenih svatova naglo ruši i završava nad Savom, manje je posjećivan, ali ipak vrlo zanimljiv. Ruševine Susedgrada, kamenolomi podsusedske tvornice cementa, slap Sopot, tri planinarska doma, zanimljive Ponikve i nekoliko pećina postaju iz dana u dan sve posjećnije.

Među pećinama koje privlače pažnju brojnih posjetilaca na zapadnom dijelu Medvednice na prvo mjesto dolazi pećina Veternica, koja se nalazi ispod planinarskog doma na Glavici u blizini sela Borčeca kod Gornjeg Stenjeva.

PRVA OTKRIĆA

Još godine 1899. naš poznati geolog Dragutin Gorjanović u jednom broju »Hrv. Planinara« opisuje krške predjele naše Medvednice. Nekoliko godina kasnije Dragutin Hirc opisuje zapadni dio Medvednice i nabraja nekoliko tada poznatih pećina. Za Veternicu piše ovako: »Kod Stenjeva ima Pećinsko rebro, a u njemu pećina Veternica. Ona leži u grmljem zarasloj stijeni s malim otvorom, koji je širok 45, visok 29 cm. I špilje puše mrzao zrak. Vjetar maše s biljem, raznaša suho lišće.«

Za ulaz u pećinu Veternice znali su već odavno lugari i seljaci iz okolnih sela. No kako je ulaz bio vrlo malenih dimenzija i obrašten grmljem odbijao je ljude, da se uvuku u njega. Jaka struja »vjetra« dala je i ime ovoj pećini Veternica*. Zimi su na snježnom plaštu okolice bili vidljivi tragovi životinja, koji su završavali u tamnom otvoru pećine. Pojava razbojnika Brezovića iz sela Borčeca povećala je misterij ovog tamnog otvora. Seljaci su vjerovali, da je u unutrašnjosti pećine njegovo sklonište i u njemu zakopan opljačkano blago. To je bilo dovoljno, da se nitko od seljaka dugo vremena ne približava otvoru pećine zbog čega je ona lagano padala u zaborav

* Do ovog strujanja dolazilo je uslijed razlike u temperaturi zraka u pećini i pred njom. Zimi nema tog strujanja.

Tridesetih godina našeg stoljeća planinarstvo se sve više širi. Brojni izletnici i planinari prolaze stazama Medvednice. Na svom putu za Ponikve i Kamene svatove nekoliko je skupina doprlo i u ovaj dio Medvednice.

Početakom godvine 1934. u izlogu redakcije »Jutarnjeg lista« u Zagrebu pojavila se oveća siga i natpis »Otkrivena fantastična pećina kraj Zagreba!« Novine su objavljivale »senzacionalne« reportaže iz otkrivenog podzemlja u neposrednoj blizini Zagreba. Pisac prve reportaže nije htio otkriti tačno mjesto ulaza u pećinu i uskoro polaze iz Zagreba prave »ekspedicije« znatiželjnika i avanturista. Pećina je ubrzo pronađena i započinju »istraživanja«. Mnogi ljudi željni avantura i senzacija ulaze kroz uski ulaz i ostaju desetke sati u pećini. Svi su oni »zapanjeni« otkrićima i kao dokaze svog »herojstva« iz pećine donose razbijene sigaste ukrase. Tako je pećina ubrzo postala pravo opustošeno bojište na kome su stradale jedinstvene kalcitne tvorevine u borbi između »oduševljenog« čovjeka i graditeljice Prirode. Na zidovima pećine pojavljuju se ispisana imena, daatumi i razne poruke. Čovjek se »divi« Prirodi i »nagrađuje« ju udarcem štapa ili cipele. Pećinski ukrasi nestaju pod naletom prvih »istraživača«. I kada više nije bilo siga za razbijanje, bijeli zidovi pećinskih hodnika »ukrašuju« se vjernim dokazima ljudske prisutnosti.

ČLANCI O VETERNICI

Zanimljivo je prolistati i pročitati nekoliko članaka iz tih dana. Oni će nam najbolje dokazati s koliko se fantazije, straha i senzacije ulazilo u ovu pećinu.

U »Jutarnjem listu« od 8. IV. 1934. u članku »Otkrivena špilja koja do sada uopće još nije istražena« možemo pročitati, da su u pećinu ušla dva mladića iz sela Vrapče (Edo Mlakar i Dragović) i o svom otkriću obavijestili redakciju »Jutarnjeg lista«. Ona je s njima uputila svojeg suradnika koji je u spomenutom članku opisao doživljaje tog pohoda u pećinu Veternicu, nagovijestivši njezino naučno istraživanje. Istraživanje su trebali izvesti stručnjaci zagrebačkog geološkog zavoda, kome je u ono vrijeme bio upravnik prof. dr. Marijan Salopek.

U opisu prolaženja kroz uske i široke kanale pećine Veternice zanimljiv je kraj članka u kojem se kaže:

»Na svaki način špilja Veternica privući će pozornost brojnih planinara i turista, pa će svakako za najkraće vrijeme biti prava atrakcija za ljubitelje prirode. Svakako treba za tu špilju zainteresirati i Upravu Hrvatskog planinarskog društva, pa nije isključeno, da danas sutra špilj bude tako uređena, da bude pristupačna svakom.«

Istog dana godine 1934. u »Novostima« broj 96 izlazi članak »Zagrebački vatrogasci otkrivaju sljemensku špilju« punu fantastičnih i stravičnih doživljaja, u kojem je opisano prolaženje grupe zagrebačkih vatrogasaca kroz pećinu Veternicu. Grupu su sačinjavali: Marijan Juričić (u ono vrijeme poznati penjač po tornju zagrebačke katedrale) Josip Horvat, Felix Korpar, Egon Fabrici i Josip Barlović.

Između ostalog u članku piše: »Vatrogasci su, stalno uvijek išli desno kroz hodnike špilje, pa tako drže, da špilja vodi prema sredini Sljemena, možda pod sam vrh«. (Ovo je posvema pogrešno, jer je smjer protezanja pećine prema Ponikvama, a ne prema vrhu Medvednice.)

Na kraju članka nailazimo ovaj tekst:

Faksimil naslovne stranice »Kulise« i jednog detalja članka F. Fuisa o pećini Veternici

»Konačno, kad smo stigli na jedno mjesto, koje im se učinilo kao zgodno za završetak ove turneje po sljemenskom podzemlju, oni su se lijepo u stijenu upisali 'Korpar i Juričić — 6. IV. 1934. u 13.30 sati'. Osim toga za dokaz, da su doista tamo bili, ostavili su i jedan zlatni lanac od sata. Izvršili su „kako su uvjereni, velik zadatak, potukli originalan rekord i ostavili zlatni mamac za ostale planinare u samoj špilji, a donijeli nekoliko teških sigaa.« (podčrtao S. B.)

Ovi nam izvaci iz spomenutog članka najbolje pokazuju, kakovu su »tručnu« posjetu i »veliki zadatak« obavili tadašnji zagrebački vatrogasci. Prema riječima profesora Poljaka, baš je ova grupa izvela najveća uništavanja i devastiranja u pećini i njoj moramo »zahvaliti« za sadašnje stanje sigastih tvorevina i čistoću stijena u pećini Veternici.

U »Kulisi« br. 12. od 20. IV. 1934. izašla je reportaža novinara Franje Fuisa »U podzemnom carstvu sigaa pod Zagrebačkom gorom«.

Novinar Fuis u reportaži opisuje dojmove svog sedamnaestsatnog boravka u ovoj pećini. Kao novinar dao je realan opis svog prodiranja u pećinu, ali ipak je zadržao dosta fantastičnih detalja:

»U hodnicima koji tu liče na katakombe, vlada tišina, i sjena naših svjetiljaka se sablasno pomiče po rubovima kamenih blokova. Kad pokušamo ugastiti svijetlo osjećamo svud oko sebe beskrajnu prazninu punu guste tame i čutimo kucanje srca u grudima.

Obilazimo ogromni srušeni kamen što se ispriječio na prolazu. Nalazimo ih još mnogo. I nehotice se mora pomišljati da špilja živi svojim životom i — ruši se, puca i stvara se. Sve je razrovano, raskidano i oštro. Veremo se po strminama i izrezinama kamenja, koje liče na velike kamenite rane, vješamo se ljuljamo, skližemo i skačemo, ali ipak napredujemo. Blatni smo i poderani.

Put postaje lakši ali se strop sve više spušta i formira u dugi hodnik koji naliči na beskrajn podrum. Ovaj dio puta psihološki djeluje na čovjeka upravo strašno. Strop se spustio tako nisko, da se hodnik splosnuo na nekoliko desetaka centimetara visine, ali je, što još povećava grozu — zadržao svoju širinu (oko šest metara). Povlačimo se na koljenima i trbuhu po kamenitom i pjeskovitom tlu sa jezom u kostima. Strop širok i ravan izgleda da će se svaki čas priljubiti sa zemljom i, zdrobiti nas. Osjećamo ga na hrpteljači i ne možemo se oteti pomisli na milijarde tona zemlje i kamena iznad nas, koje pri-

tištu taj niski plosnati hodnik u kom svaki čas susrećemo odlupljene mase kamena i čitave blokove srušene zemlje.

Cujemo grmljavinu vode u ponorima. Veremo se stalno iznad potoka. Taj dio puta je veoma opasan i vjerojatno uslijed toga ne će nikada ovamo biti omogućen pristup široj publici, premda baš taj dio špilje svojom ljepotom natkriljuje sve što smo vidjeli do tada. No ljepota je jednaka pogibelji...»

U »Novostima« br. 110 od 22. IV. 1934. godine možemo pročitati o pećini Veternici slijedeće:

»Tko prvi put ide kroz pećinu do konca nije svjestan u to, u kakvoj se opasnosti nalazi, kad hoće da prodre u sve skrovite tajne špilje. Posljednji dio špilje takav je, da zaista treba vratolomne akrobatike, vanrednog tjelesnog i duševnog napora i smjelosti da se to prođe.

Čovjek ni jedne sekunde ne smije misliti na to u kakvoj se životnoj opasnosti nalazi verući se po desetak metara iznad ponora kanjona i držeći se rukom o slabu krhotinu kamene izbočine, na kakovoj i stoji.

Ne ću opisivati dojmove, što ih čovjek proživljuje, samo ću reći da su me srsi ne rijetko puta prošli kad sam pomislio, što bi od nas bilo, kad bi najednom zadrhtala zemlja, a stijene se počele iznenada sklapati kao knjiga za prešanje...»

Kada već raspoložemo novinskim vijestima o pećini Veternici iz godine 1934. moramo spomenuti vijest, da je »Društvo za poljepšavanje Stenjeva« uputilo jednu deputaciju tadašnjem zagrebačkom sreskom načelniku. Deputacija je tražila dozvolu za ubiranje ulaznine pred pećinom, obećavši izgraditi vrata na ulazu, da se spriječi uništavanje pećine. Načelstvo nije zadovoljilo želji deputacije sve dok se ne uredi jedan dio pećine, a najopasniji dio ne zagradi prikladnim zaprekama.

Ulaz u pećinu Veternicu bio je tada dozvoljen samo onima, koji će u njoj vršiti naučna istraživanja.

ISTRAŽIVANJA PROFESORA POLJAKA

Speleološka aktivnost prof. Josipa Poljaka tih je godina bila vrlo velika i sve više poznata široj javnosti. Osim istraživanja i radova sa područja krša Primorja, Dalmacije i Like nalazimo njegove članke u »Hrvatskom planinaru« i »Prirodi« o pećinama Zagrebačke gore. (Od strane tadašnjih vlasti prof. Poljak je određen da naučno istraži pećinu Veternicu, što je on učinio početkom godine 1934.)

U »Prirodi« br. 5. od godine 1934 izlazi članak prof. J. Poljaka »Pećina 'Veternica' u Zagrebačkoj gori«.

Upoznavši čitaoc sa geološkom građom Medvednice profesor se zadržava na opisu pojave vapnenaca — stijena u kojima nalazimo pećine. Od pećina naše planine najopširnije opisuje pećinu Veternicu.

U času njegovog dolaska i istraživanja ove pećine, njen je ulaz imao visinu od 45 cm, a širinu 1 m. Iza samog ulaza nalazio se kanal dug 5 m. Značajan je njegov nalaz jednog komada bedrene kosti neposredno iza ulaza. Utvrdio je, da je našao dio kostura pećinskog medvjeda. Kako ćemo vidjeti kasnije, pećina Veternica postala je jedno od najznačajnijih nalazišta pećinskog medvjeda kod nas.

Opisujući ostale dijelove pećine J. Poljak govori o teškoj prohodnosti kroz središnji i završni dio pećine.

»Citava duljina pećine iznosi 1488 m, pa se u toj svojoj duljini može razdijeliti u dva dijela, prvi je dio od ulaza do kraja one dvorane s ilovastom prečagom, a drugi odavle pa do kraja špilje. Prvi dio je geološki znatno stariji od drugog, jer je faza, u kojoj je sada drugi dio već odavno nestala, a špilja dobila novu formu, t. j. izgradnju samo djelovanjem voda nakapnice, dakle ispunjavanje tvorevinama siga. Za vrijeme geološke prošlosti (za diluvija) prolazila je voda tekućica kroz cijelu špilju i ponirala u nizu ponora sve tamo do pred dvoranu neposredno iza ulaza. Djelovanje tih voda ostavilo je jasno svoje tragove na stranama i stropu pećine, koje su izlokane i izbušene, dok se na podu špilje to djelovanje očitovalo taloženjem znatnog sloja ilovine, koji je na mjestima i preko 6 metara debeo. Tek pošto je voda nestala, ostala je špilja suha i sad je tek došlo do stvaranja

Lijevo: Ulaz u pećinu Veternicu 1934. godine

Foto: Dr. J. Poljak

Desno: Ulaz u pećinu Veternicu 1960. godine

Foto: S. Božičević

sigi. Da je tome tako, najbolje svjedoče same sige, koje su taložene u obliku stalagmita na pokrovu ilovine, a da je to bilo u dalekoj geološkoj prošlosti svjedoči debljina nekih stalagmita, koji imaju promjer od preko 25 cm.

U drugom dijelu pećine nalazimo još fazu protjecanja podzemnih tekućica u obliku podzemnog potocića, koji za jakih proljetnih i jesenskih kiša zna također dignuti svoj normalni vodostaj za 7–9 metara, što se jasno očituje na stijenama crtom svježe nanesenog mulja, koji je zaostao od zadnjeg velikog vodostaja. Držim, da se voda i u tom dijelu spilje dizala nekad do stropa, jer je na tim mjestima nađeno mnogo finog pijeska, koji je nastao rastrožbom dolomita. Voda podzemnica Veternice po svoj je prilici voda potoka s krškog polja Ponikve, sjeveroistočno Gornjeg Stenjeveca, u kojem pravcu i teče naša spilja.»

Po mom mišljenju kod razdiobe pećine Veternice u morfološkom smislu trebamo uočiti njezina četiri dijela:

1. Prvi dio, sam ulaz i predvorje, karakterizirano paleontološkim i antropološkim nalazima. Od svega 45 × 100 cm velikog ulaza, koji je našao prof. Poljak, on je danas širok i visok oko 3.5 metra.

2. Drugi dio je od ulaza do 400-tog metra (do »Kalvarije«). Ovaj je dio lagano prohodan i pristupačan za sve posjetioce i turiste (vidi nacrt).

3. Treći dio prostire se od »Kalvarije« do velike dvorane, oko 900 m od ulaza. Ovaj dio imade najviše tragova nedavnog (u geološkom smislu!) protjecanja i djelovanja vodenog toka u stvaranju same pećine. Dosta je težak za prolaznje nedovoljno opremljenih posjetilaca pećine.

4. Četvrti dio zaprema čitavu dužinu pećine na danas aktivnom vodenom toku podzemnog potoka (od 900 m pa do kraja pećine). Veoma je težak i opasan za nevješte i neiskusne istraživače i posjetioce.

Prema mišljenju prof. Poljaka postanak pećine vezan je za tektonsku pukotinu smjera jugozapad–sjeveroistok. Ova se pukotina proteže sve do krškog polja Ponikve i kroz nju se podzemno slijeva potok sa Ponikava.

Prema geološkoj građi pećina se proteže kroz dvije geološki različite formacije: »stariji dio spilje je u litavskom vapnencu i mediteranskom konglomeratu, dok se drugi nalazi u dolomitnoj breči i dolomitu noričke starosti« (srednji kat gornjeg trijasa).

Na kraju svog članka prof. Poljak kaže:

»Spilja, iako nije bogata lijepim sigama, ipak je vrlo zanimljiva s gledišta morfološko-hidrografskog, pa ako se bude učinila pristupačnom bar

u jednoj svojoj česti za šire slojeve, bit će to onda jedan vrlo dobar školski primjer za prikazivanje tektonike i podzemne hidrografije u vezi sa postankom spilja».

Osim spomenutog članka profesor je Poljak održao dne 21. IV. 1934. godine i predavanje u Hrvatskom prirodoslovnom društvu govoreći o pećini, njezinom postanku i pojedinim interesantnim dijelovima. Predavanje je bilo popraćeno brojnim fotografijama snimljenim u pećini.

Prilikom istraživanja pećine s profesorom Poljakom bili su ing. Dragutin Ketsner, Slavko Hitzthaler, Mladen Maričić, Gvido Nonweiler, Takšić Antun (geolog) i tada još student, Slavetić Ratimir.

NOVIJA ISTRAŽIVANJA

Nakon tih istraživanja i upoznavanja pećine slijedio je period kada se o njoj ne govori i ne piše.

U toku 1940. godine u predvorju pećine Veternice nekoliko su puta članovi tadašnjeg planinarskog društva »Prijatelj prirode« vršili površna iskapanja i izvađene kosti pohranili na tavan planinarskog doma na Glavici.

Početak Drugog svjetskog rata pećina pada ponovno u zaborav. Kasnije je neprijatelj vjerovao, da se u njoj sklanjaju partizani pa se ni on ne približava pećini. Pri kraju rata, u danima neprijateljske panike i sklanjanja od napadaja iz zraka, vraća se interes za pećinu. U nju se godine 1944 upućuje Komisija tadašnjeg ministarstva rata, koja je imala zadatak da izvidi mogućnost izgradnje skladišta i skloništa u pećini. U pronađenom izvještaju izviđanja pećine pročitao sam, da je prvi dio spilje zainteresirao neprijatelja, ali kako su krajem 1944 godine fašisti imali drugih važnijih briga i pećina je ostala netaknuta s njihove strane.

Svršetkom rata Medvednica je ponovno oživjela. Brojni izletnici i planinari sve su češći na opustjelim stazama naše planine. Grupe mladića dolaze i do Veternice i uvlače se u nju. Pronađeno nije ništa nova, samo se sve više uništavaju i preostale tvorevine siga.

Osnivanjem prve speleološke (špiljarske) sekcije godine 1949. u Planinarskom društvu »Zagreb« u Zagrebu, interes za pećinu Veternicu postaje sve veći. Ovo im je bila i onako najbliža pećina i speleolozi u nju najviše odlaze.

Pojavom grupe speleologa godine 1949. u Planinarskom društvu »Željezničar« u Zagrebu, pećina Veternica postaje za njih glavni objekt rada. Pod vodstvom svog pročelnika Vladimira Redenška proširen je ulaz u pećinu i uređeni putovi za prolaz kroz prvi dio pećine. U okviru Speleološke sekcije krajem 1951. godine formirana je i Komisija za Veternicu, koju su sačinjavali Dr. Mirosavljević, Vladimir Redenšek, Mirko Malez i Slavko Marjanac. Kroz nekoliko daljnjih godina svake nedjelje pred pećinom je dežurni planinar-speleolog, koji otključava vrata i naplaćuje ulazninu. Prilikom prvih iskapanja i proširenja prolaza iz predvorja u strmi hodnik pećine (točka 0 na nacrtu), speleolozi »Željezničara« naišli su na hrpu ljudskih kostiju. Kostii su sakupili i odnijeli u Antropološki zavod Dr. Ivaničeku. On je utvrdio, da se radi o recentnim kostima troje muškaraca, jedne žene i jednog djeteta, kojemu su tek izbijali zubići. To su vjerojatno bile žrtve razbojnika Brezovića.

Velika blizina sela Borčeca i nerazumijevanje seljaka za očuvanje pećine bili su razlog, da su vrata i željezne šipke često puta bile pokidane, lokot razbijen, a alat pokraden.

Prilikom kopanja za proširenje ulaza pronađene su u predvorju pećine kosti pećinskog medvjeda i arheološki predmeti (rimski novac iz III. stoljeća, brončana fibula, lončić, koji je služio u kultne svrhe — vjerojatno žrtvene (determinirao Dr. Ivaniček — preuzeo Dr. Mirosavljević).

Sekcija speleologa Planinarskog društva »Željezničar« obraća se Konzervatorskom zavodu Hrvatske u Zagrebu i našim poznatim arheolozima za pomoć. Nekoliko njih (Dr. Ivaniček i Dr. Mirosavljević) postaju članovi sekcije i prema njihovim savjetima počinju sistematska iskapanja. Pećinsko se predvorje sistematski (ali nekada i nesistematski) iskapalo i o svakom nalazu vodi se zapisnik i kontrola. Radove oko iskapanja preuzima tadašnji tajnik sekcije Slavko Marjanac. Materijal, koji je iskopan prenošen je u sekciju, dok je jedan dio pohranjen (a kasnije i izgubljen!) u stanovima članova sekcije.

Među članovima sekcije bio je tada još student geologije *Mirko Malez*. Završetkom studija on se posvećuje naučnom i stručnom iskapanju predvorja pećine Veternice otkrivši brojne vrijedne i važne paleontološke, arheološke i antropološke nalaze.

Članovi speleoloških sekcija »Željezničar« i »Zagreb« dobrovoljnim radovima iskapaju prolaze kroz prvi dio pećine, tako da više nije bilo potrebno provlačiti se na koljenima ili potrbuške kroz nekoliko niskih prolaza. Mjerena je i dužina pećine, a na svakih 50 metara stavljena je oznaka udaljenosti od ulaza. Fotografski je snimljen velik dio pećine i izrađene su razglednice za propagiranje ljepote ove pećine. Snimanja je vršio tadašnji član sekcije Antun Markić.

Nedjeljama se organiziraju izleti za planinare i izletnike pod stručnim vodstvom članova sekcije. Studenti geografije prve godine obavezno posjećuju ovu pećinu već nekoliko godina. Uređen je prilazni put od sela Borčeca do samog ulaza, a postavljena je i markacija od autobusne stanice u Crnomercu i Gornjem Stenjevcu.

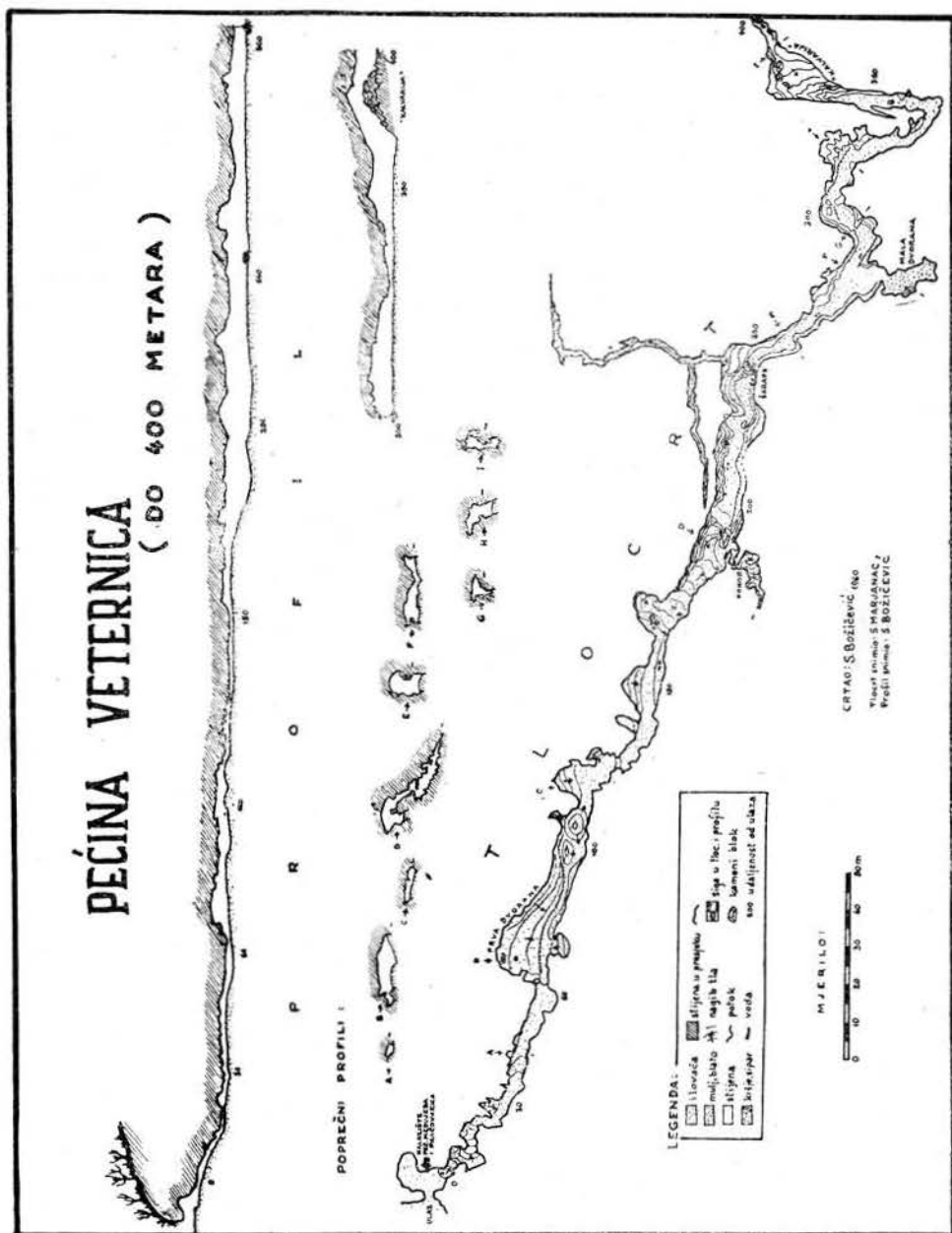
Članovi speleološke sekcije »Željezničara« ostaju u pećini i preko 15 sati nastojeći otkriti i istražiti sve sporedne kanale prodirući prema kraju pećine. Otpočeli su i topografsko snimanje pećine pod vodstvom tadašnjeg pročelnika Slavka Marjanca. Izrađen je detaljan nacrt u mjerilu 1 : 500 u dužini od 1000 metara s brojnim poprečnim profilima i geološkim zabilješkama. Mjerena je redovno temperatura zraka i postotak vlage. Prof. Beatrica Đulić proučava život šišmiša u ovoj pećini. Prilikom izrade nacrtu u dubljim dijelovima pećine speleolozi su vrlo polagano napredovali ostajući u pećini i preko 20 sati. Vrlo je težak i kompliciran dio za izradu nacrtu bio na 900 metru od ulaza, kao i završni dio potoka do sifona.

Godine 1951. o pećini Veternici pojavljuju se sve češći napisi i u dnevnoj štampi.

Prilikom »Tjedna turizma i ugostiteljstva« u mjesecu travnju godine 1951. pojavio se članak »Spilja Veternica« u »Vjesniku«. Između ostalog o ovoj pećini piše:

»Veternica krije u sebi neprocjenjivo paleontološko i historijsko blago. Već kod prvih iskapanja nađeni su brojni ostaci davno izumrlog spiljskog medvjeda kao i drugih životinja. Osim toga u Veternici su nađene i razne izradevine od kosti, bronce i željeza, a i stari rimski novac.«

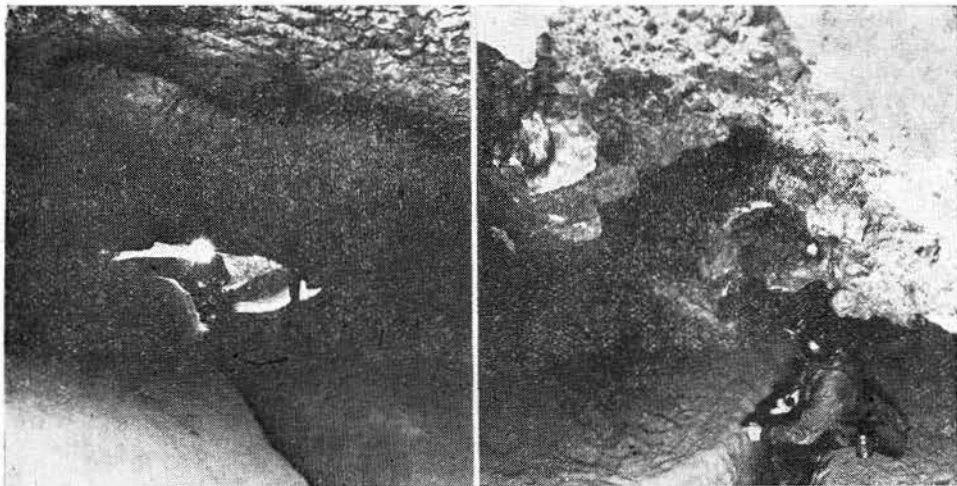
U »Borbi« od 24. VI. 1952. novinar Gerhard Ledić piše članak »Spilja Vjeternica — prirodna rijetkost na domaku Zagreba«. Ime 'Vjeternica' je pogrešno napisao, jer tako narod ne zove ovu pećinu. Uspoređujući naše najpo-

znatije pećine, Ledić piše, da Veternica svojom dužinom od preko 1500 m spada u najduže pećine u Hrvatskoj, ali do danas nije još detaljno istražena.

»Veternica nije naročito bogata spiljskim ukrasima, ali je puna raznolikosti i kontrasta. Ima tu ponora, basena sa bistrom vodom, velikih podzemnih dvorana, malih slapova i zanimljivih sigastih tvorevina«.

Lijevo: na 50. metru od ulaza. Desno: na 130. metru od ulaza.

Foto: S. Božičević

OD ULAZA DO KRAJA

Ušavši kroz ulaz pećine Veternice nađemo se u 6 m dugoj i 12 m širokoj dvorani. Ovdje su vršena paleontološka i antropološka iskopanja o čemu govori i mnoštvo kostiju po tlu i stranama početne dvorane. Pećina se nasatvlja u smjeru sjeveroistoka kao kanal širok od 2 do 3 m s prosječnom visinom od 1 do 2 m. Po dosta strmoj kosini spušta se 15 m i ulazi u horizontalni kanal. Da kroz ovaj dio nije iskopan uski rov, prolaznje bi na mnogo mjesta bilo moguće samo puzanjem potrbuške. 60 metara od ulaza dolazi se u prvu dvoranu. Tlo joj nije ravno već se od zapadne strane spušta prema sredini i opet uzdiže u istočnom smjeru. Na zapadnoj strani dvorane nekoliko metara od stijene nalazi se na tlu maleni otvor vodenog bazena. Na stropu ove dvorane nekada se nalazilo mnoštvo šišmiša, ali su ih brojni nesavjesni posjetioci uništili i rastjerali. Ovdje se pećina proteže u smjeru sjever–jug, da nakon desetak metara poprimi smjer sjeveroistok–jugozapad, koji uglavnom zadržava u čitavoj svojoj dužini.

Strop se ponovno spušta vrlo nisko, dok se iza 170-tog metra ne ude u hodnik, kome je poprečna širina od 5–8 metara, a visina i preko 10 metara. Ovdje se na istočnoj strani hodnika iza jednog kamenog bloka nalazi otvor 16 m dubokog ponora, koji je na svom dnu zabrtvljen kamenjem, blatom i pjeskovitom zemljom (vidi nacrt, profil D). Silaz u nj dosta je naporan zbog oštih i razlomljenih stijena, koje otežavaju spuštanje i provlačenje.

Kod 240-tog metra od ulaza nalazi se oveliči »kameni slap« ili »škrape«, koje se od zapadne strane spuštaju prema tlu pećine. Uspevši se na njih ulazi se u kanal – zapravo usku visoku pukotinu, kojom se može prodirati oko 100 metara. Kanal se proteže u smjeru istok–zapad, s jednim odvojkom i završnim dijelom u smjeru sjever–jug. Prolaznje kroz ovaj kanal vrlo je teško i naporno zbog uskog prostora.

Od »škrapa« produžuje se širokim i visokim kanalom do male dvorane. U nju vodi iskopan rov (u nacrtu profil F). Stijene ove dvorane prevučene su naslagom vlažne pečinske ilovače.

Sada se smjer pećinskog kanala naglo lomi nekoliko puta, da pred »kalvarijom« poprimi smjer istok-zapad. Do podnožja »kalvarije«, tj. 380 m od ulaza prolaz kroz pećinu dosta je lagan i bez opasnosti. Daljnje prolaznje zahtijeva dobru kondiciju, spretnost i iskustvo u prolaznju kroz podzemlje.

Uspevši se 10 metara prema stropu na vrh »kalvarije« ulazimo u uski i visoki hodnik, koji se proteže uglavnom u smjeru sjevera. Širina mu varira od 1 do 3 metra, a visina stropa na nekim mjestima iznosi do 10 metara.

Ovaj je dio nastao na tektonskoj pukotini erodiranoj snažnim vodenim tokom. Na nekim mjestima možemo hodati dnom kanala, a kada se njegova širina znatno smanji prolaz je moguć jedino nakon uspinjanja do stropa kanala, a tada se ponovno treba spustiti prema tlu. Sa strane strši samo otpornije kamenje u obliku klinova i oštih izbočina po kojima se jedino može hodati.

Nakon 500-tog metra od ulaza prolaz je laganiji, jer se hodnik povremeno proširuje u omanje dvorane. Sve sigaste tvorevine u ovom dijelu (stalaktiti, stalagmiti i kalcitne zavjese) posvema su razbijene, a stijene nagrađene brojnim natpisima. Na nekoliko mjesta na tlu kanala nalaze se omanji vodeni bazeni, koji su nastali od vode nakapnice.

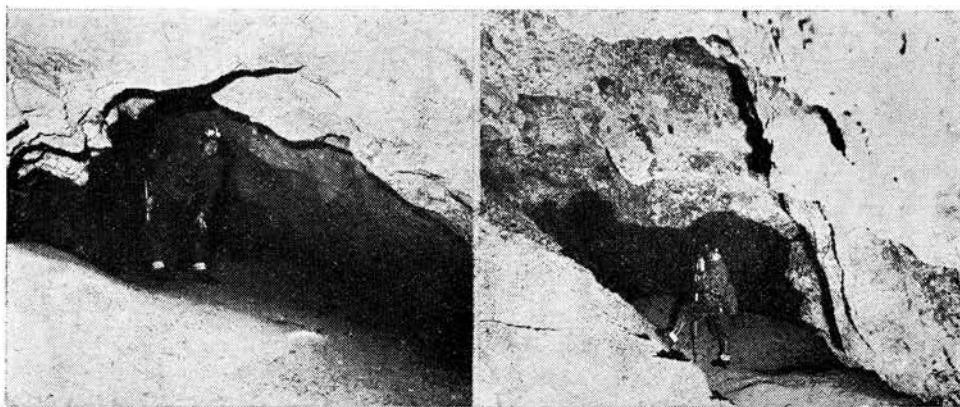
Pećinski hodnik najednom se snižuje. Nestaje sigastih tvorevina. Pred nama je oko stotinu metara dug prolaz, nazvan »Ramzesovo šetaliste«. Visina od poda do stropa iznosi na nekim mjestima samo 75 cm, dok je širina prolaza oko 5 m. Prolaznje je moguće jedino puzanjem na koljenima. To jako umara, a ne možemo se niti malo uspraviti radi odmora. Odmaranje je moguće jedino ležanjem.

Oko 900 metara od ulaza uski se kanal naglo proširi u ovelu eliptičnu prostoriju. Prolazimo sklizavim blatnim grebenom na drugu stranu. S desne i lijeve strane grebena nalazi se nekoliko ponora. Dubina im je oko 10 metara. Međusobno su spojeni uskim prolazima i poput labirinta prostiru se ispod eliptične dvorane. Na drugoj strani dvorane iz istočnog smjera čujemo šum vode. Ovo je podzemni potok što protiče kroz završni dio pećine Vaternice, a dolazi vjerojatno iz Ponikava. Njegov je završetak oko 100 m od dvorane u sporednom kanalu niz koji se možemo spustiti do vodenog bazena. Postanak ovog kanala uvjetovan je pukotinom smjera istok-zapad, pa je i završetak vodenog toka u uskoj pukotini, gdje dubina vode iznosi oko 8 metara.

Produžimo li glavnim kanalom uz njegov vodeni tok prema izvoru pećinskog potoka, ulazimo u njegov uzak dio, kroz koji je prolaz dosta otežan zbog vode. Sada se više ne može hodati po tlu kanala, već isključivo verući se njegovim stranama. Na nekim mjestima moramo se uspeti i preko 10 metara iznad razine vode. Mala neopreznost ili nepažnja prilikom hoda u takvim momentima mogla bi imati tragičnih posljedica.

Lijevo: na 100. metru od ulaza. Desno: na 200. metru od ulaza.

Foto: S. Božičević

Kako je u nedavnoj geološkoj prošlosti snaga podzemne vodene bujice u pećini Veternici bila vrlo velika, u ovom dijelu nalazimo i nekoliko »kativa« — ostataka prijašnjih vodenih tokova. Uspinjući se u njih na nekoliko se mjesta dopire preko 25 metara iznad sadašnje razine potoka. Jedino na tim teško pristupačnim dijelovima nalazi se nešto sačuvanih sigastih tvorevina.

U daljnjem prolaženju prema završetku pećine prolaz je koji puta moguć jedino gaženjem kroz vodu. Voda se ruši niz nekoliko manjih slapova, koji u ovom uskom i visokom kanalu snažno buče.

Ako dobro pretražujemo sve pukotine i prolaze možemo ući u splet sporednih kanala i dvorana, koje su rijetko posjećivane. Oko 1200 m od ulaza hodnik se proširi i prolaz je moguć obalom potoka. Na ovom lagano prolaznom dijelu brzo dođe kraj. Ponovo se treba uspinjati iznad potoka ili gaziti kroz njega. Stijene su u znatnoj količini prevučene naslagom kalcita, koja ima bubrežaste forme. Iz jedne sporedne dvorane u glavni se potok ulijeva maleni pritok. Idući uz njega dolazi se u dvoranu punu pijeska. Njezinom prostranom pješćanom plažom polagano krivuda podzemni potok.

U glavnom kanalu provlačimo se kroz uski otvor na stropu. Prošavši kroz njega nađemo se u velikoj dvorani. U njenoj sredini ima mnogo odvaljenih kamenih stijena i blokova staložene pećinske ilovače. Ona polagano klizi i zatrpava vodeni bazen, koji puni slap, što izbija iz tamnog stropa oko 10 metara iznad nas.

Produžujemo dalje kroz glavni kanal. Veremo se iznad potoka dok ne dopremo do 2 m visokog slapa. Slap izbija iz uske kose pukotine, dok se ispod njega nalazi preko dva metra dubok »kotao« hladne vode. S dosta napora uspnemo se do slapa i ulazimo u usku pukotinu. Nagnuta je pod kutem od oko 20°, a na nekim mjestima široka svega 20 cm. Prolaz je moguć jedino uz velike napore. Nakon kojih stotinu metara pukotina postaje okomita i neznatno se proširi. Prolaženje je moguće gazeći kroz vodu, dok se na nekim mjestima treba uspeti do stropa pukotine.

Pukotina se najednom proširi i to na mjestu, gdje se nalazi 10 m visok slap. Kada se uz pomoć ljestava uspne na njega, uđe se u splet horizontalnih kanala. Neki od njih ubrzo završe, dok se u jednom može prolaziti još desetak metara. Ovdje je vjerojatno i završetak pećine Veternice. U završnom kanalu dolazi se do pješćanog materijala i glatke kamene stijene pred kojom se sa stropa spušta tanje i deblje korijenje. Niz stijenu polagano dotječe voda. Izgleda, da je na tom mjestu površina zemlje vrlo blizu.

Koliko do ovog mjesta imade metara od ulaza u pećinu pokazat će nam tek detaljno istraživanje. Za sada možemo sa sigurnošću kazati, da će dužina svih kanala u pećini Veternici iznositi oko ili čak i preko 2500 metara.

VETERNICA — IZNENAĐENJE ZA NAUČENJAKE

Samo maleni krug geologa, speleologa i ostalih naučnih radnika znao je, da se u pećini Veternici otkrivaju sve vredniji i vredniji naučni nalazi.

Od kako je godine 1955. Mirko Malez, asistent Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti, otpočeo sa iskapanjima, speleolozi-planinari nisu dirali u prednji dio pećine. Oni su nastavili sa mjerenjima u unutrašnjosti, pronađenjem još neotkrivenih dijelova i uređenjem putova kroz prvi širi dio pećine.

Prof. Mirko Malez vršio je svake godine sistematska iskanjanja i svaki puta bilo je sve vrednijih rezultata.

U naučnoj ediciji Akademskog savjeta FNRJ »Bulletin scientifique« M. Malez redovno objavljuje svoje nalaze, i glas o iznenadujućim otkrićima prodire u sve dijelove svijeta.

Osim velikog broja kostiju pećinskog medvjeda otkrivene su i ljudske kosti iste starosti kao i kosti Krapinskog pračovjeka. Uz njih su nađeni i brojni artefakti i tako se Veternica uvrštava u red najbogatijih paleolitskih nalazišta ne samo u Jugoslaviji nego i u čitavoj jugoistočnoj Evropi.

Koncem godine 1956. reporter »Vjesnika u srijedu« Gerhard Ledić objavljuje veliku reportažu pod naslovom »Tajna sedmog sloja«. Tom se prilikom i naša javnost upoznala s dugogodišnjim radom Mirka Maleza i sa neobično vrijednim otkrićima iz pećine Veternice.

U sedmom sloju zemljanih naslaga u predvorju pećine Veternice nađena je ljudska lubanja za koju se pretpostavlja, da je stara oko 150.000 godina. Ovaj vrijedni nalaz, kao i ostale nalaze iz pećine Veternice, dolaze u Zagreb pogledati brojni inozemni stručnjaci, kao na pr.: američki antropološki stručnjak Dr. Movijus, Francuskinja Germaine Henri-Martin, Sievehing iz Londona, Trevor iz Oxforda, Günther i Schefer iz Kiela, Kowalski iz Poljske, Siehenberg iz Hanovera, Brace iz Howarda, te prof. Brodar i Škerl iz Ljubljane i dr. Gavela iz Beograda.

Svi se oni najpovoljnije izražavaju o svim nalazima i s nestrpljenjem očekuju završne rezultate istraživanja pećine Veternice.

Osim devet lubanja pračovjeka i ostataka ognjišta nađeno je preko 300 komada dobro sačuvanih predmeta kamenog i koštanog oružja i oruda (strugala, šiljci, oštrice, disci itd).

Nalazi pećinskog medvjeda obuhvataju najveći dio otkrića i veoma su značajni zbog svoje potpunosti i cjelovitosti. Osim medvjedih nađeni su i koštani ostaci pećinskog lava, pećinske hijene, nosoroga, raznih vrsta jelena, divljeg goveda, dabrova, insektivora itd.

I podzemna fauna ove pećine dosta je zanimljiva. Prema podacima dobljenim od V. Redenška, u pećini Veternici našao je on između ostalog, Anoptalmus Kaufmanni ssp Weingörtneri Wkl., koji je do sada nađen još samo u Bizečkoj pećini i u rudarskom rovu kod Sv. Jakoba na Medvednici.

Prof. B. Đulić vršila je u toku nekoliko zadnjih godina biološka istraživanja na koloniji šišmiša, koji su živjeli u pećini Veternici. Uz biološko istraživanje provela je i prstenovanje promatrane kolonije šišmiša i pratila njezino kretanje po pećinama Hrvatske.

Osvrćući se na pojavu publikacije »Paleontologia Jugoslavica« (prvog časopisa te vrste na Balkanu — u redakciji akademika prof. dr. Marijana Salopeka) dr. Vladimir Blašković piše u »Večernjem vjesniku« članak »Ostaci pračovjeka kraj Zagreba«.

U članku između ostalog kaže:

» U gnjecavoj ilovači Veternice otkrivene su posljednjih godina gotovo neoštećene, odlično sačuvane i dosad u svijetu najveće poznate lubanje pećinskog medvjeda.« Uz konstataciju da su »u starijim taložnim slojevima Veternice nađeni i veoma značajni ostaci gornjodiluvijalnih ljudi«, Blašković citira znanstvene zaključke Mirka Maleza, da je »pećina Veternica jedino paleolitsko nalazište u Jugoslaviji, gdje su uz velik broj kamenih ostataka otkriveni i brojni 'retušeri', tj. takav primitivan koštani alat, koji je služio kao podloga za obradu (»retuširanje«) kamenih izrađevina. Takvi retušeri nesum-

njivo dokazuju, da su paleolitski stanovnici Veternice svoje kremeno oružje i oruđe izradivali u ovoj pećini.

Završavajući svoj članak dr. V. Blašković piše:

»Potrebno je upoznati i širu javnost kako s najnovijim rezultatima paleontološkog istraživanja pećine Veternice, tako i s pokretanjem Akademijine publikacije »Paleontologia Jugoslavica«, koja je prvim svojim sveskom ponovno skrenula pažnju svjetske naučne javnosti na značajno nalazište musterijske kulture u diluvijalnim talozima zagrebačke Medvednice.«

U toku dosadašnjih istraživanja i iskapanja u predvorju pećine Veternice otkriveno je devet slojeva. Kratak rezime dosadašnjih istraživanja Mirka Maleza je slijedeći:

»Prvi i drugi sloj pripadaju postdiluvijalnom razdoblju. U njima osim recentne faune dolaze brojni nalazi iz neolitikuma, zatim bronzanog, željeznog i rimskog doba. Od većih nalaza u ovom kompleksu slojeva otkrivena je neolitska grobnica. Grobnica se sastojala od nepravilnih kamenih blokova razne veličine, koji su bili složeni u obliku polukugle. U njoj se nalazilo mnogo čovječjih kostiju, pretežno od mladih individua, zatim je otkriven šiljak od jelenjeg roga, keramika, ukrasi i t. d. Uz spomenute nalaze otkriveno je više životinjskih kostiju i komadići ugljenog trunja. Otkrivena je i jedna čovječja lubanja zajedno s dva brončana nalaza.

Između drugog i trećeg sloja uložena je sigasta ploča. Ova taložina sige označava granicu između aluvijalnih i diluvijalnih slojeva. Ispod sige slijedi treći sloj u kojem već dolaze primarno ostaci pećinskog medvjeda, pa je prema tome taj sloj gornjodiluvijalne starosti.

Četvrti sloj je svijetlosiva do plavkasta ilovača i u njegovom donjem dijelu dolazi velika količina kostiju i zubi pećinskog medvjeda. Do sada je u ovom sloju otkriveno preko 40 cijelih lubanja ove životinje. Osim ostataka pećinskog medvjeda, otkriveni su brojni nalazi pećinskog lava, vuka, raznih jelena, glodavaca i drugih životinja. Između ovog i slijedećeg sloja nalazi se crvenkastosmeđa željezovita rastrošena zona, koja dokazuje, da je u vremenu između njihovog taloženja klima bila vrlo vlažna.

Najzanimljivija je donja serija slojeva, jer su oni nosioci velikog broja kamenih i koštanih artefakata. Šesti sloj predstavljen je tamnosmeđom do tamnosivom pjeskuljastom glinom, sedmi sloj sa smeđom ilovačom i znatnom količinom kamenja, a osmi sloj je tamnosmeđa kompaktna ilovača bez kamenja. Ispod ove serije leži žučkastosiva pjeskuljasta zemlja s vrlo mnogo kamenja, a ispod nje leži primarna matična stijena. U ovom posljednjem sloju nema više nikakvih nalaza.

U šestom, sedmom i osmom sloju, osim ostataka pećinskog medvjeda otkrivene su i kosti brojnih drugih životinja.

Ostaci pećinskog medvjeda čine 95% svih nalaza u Veternici. Zanimljiva je pojava, da mnoge medvjede kosti iz gornjih taložina Veternice posjeduju razne patološke pojave i mehaničke ozljede, koje su ove životinje zadobile još za vrijeme života. Bogata kamena i koštana industrija otkrivena je u predvorju pećine. Kameni artefakti izradeni su od raznog eruptivnog i drugog kamenog materijala fine strukture. Jedan dio artefakata izraden je iz kremenja bjelutka, pa je to osnovna razlika naprama kamenoj industriji krapinskog nalazišta. Pretežni dio artefakata iz Veternice po tipologiji i načinu obradbe pripada musterijskoj kulturi.

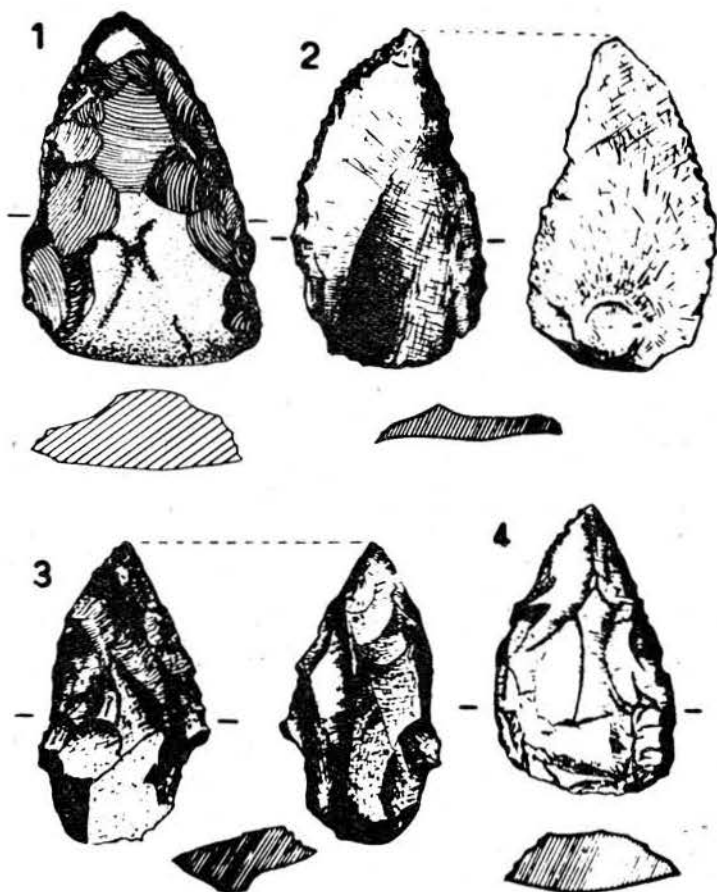
U donjoj seriji slojeva otkriveno je nekoliko ognjišta. Bogata su pepelom, ugljenim trunjem i opaljenim životinjskim kostima, a također je u njihovoj okolini opaljena zemlja i kamenje.

Brojni kameni i koštani artefakti, kremeno iverje, nukleusi, retušeri, ognjišta i opaljene kosti nesumnjivo dokazuju, da je pračovjek pećinu Veternicu stalno nastavao i da mu je ona služila kao sklonište za vrijeme nastajanja donje serije slojeva.

Istraživanja su pokazala, da je nakon taloženja donje serije slojeva došlo do prirodne katastrofe pred ulazom pećine. Velika količina zemlje i kamenja skliznula je s terena iznad pećinskog ulaza i tom prilikom bio je skoro potpuno zatran prostrani ulaz Veternice. Nakon tog događaja čovjek više ne upotrebljava Veternicu za svoje stalno boravište, već su u njoj našli svoje sklonište pećinski medvjedi. Kako je medvjed bio pračovjeku glavna lovna životinja, on je često navraćao k Veternici, da ulovi kojeg medvjeda za svoje životne potrebe. Veternica mu ostaje prolazna lovačka stanica, a to dokazuju brojni nalazi iz petog i četvrtog sloja. Prvenstveno su to tragovi o kultu medvjeda u paleolitiku, koji su otkriveni i u drugim evropskim nalazištima.

U bočnim stijenama prednjeg dijela pećine nalazi se više manjih odvojaka ili niša. U dvije takve niše otkriveni su tragovi, koji nesumnjivo dokazuju, da su paleolitski lovci Veternice njegovali kult pećinskog medvjeda. Tako je u jednoj niši otkrivena cijela lubanja pećinskog medvjeda, koja je pripadala jednom velikom, odraslom i snažnom mužjaku, je ulaz u nišu bio zazidan kamenjem. U drugoj niši nalazila se jedna napose velika lubanja pećinskog medvjeda, koja je pripadala jednom velikom, odraslom i snažnom mužjaku, upravo pravom kapitalnom primjerku. Po dimenzijama ova je lubanja najveća od svih dosada poznatih lubanja pećinskog medvjeda na svijetu. Ona je bila zajedno s donjim čeljustima- od kojih jedna posjeduje izbušene rupe, hotimično položena u nišu. Zatim je na ulaz navaljen veliki kameni blok, a pred njim se nalazila hrpa od nekoliko stotina medvjedih kostiju. Svi ti nalazi ukazuju na kult medvjeda u paleolitiku i jedan posve specijalizirani lov na pećinske medvjede. Pećina Veternica prvo je nalazište u Hrvatskoj s takvim tragovima. Dosadašnja su istraživanja pokazala, da pećina Veternica sa svojim nalazima spada među najveće paleontološke lokalitete iz diluvijalnog doba i to ne samo u Hrvatskoj, već i na cijelom području južno od Alpa.»

Nekoliko musterijenskih ručnih šiljaka iz pećine Veternice

Crtao: S. Božičević

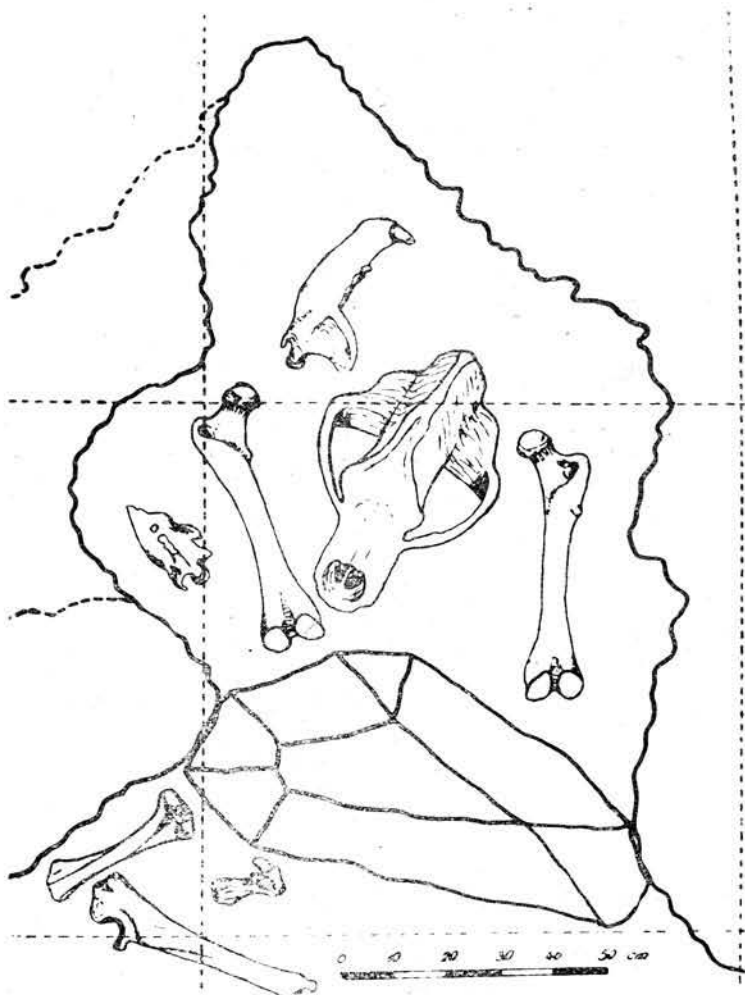
OŽIVLJENI INTERES ZA PEĆINU

Izgleda da su članci naše štampe o značajim otkrićima u Veternici ponovno oživili interes za ovu pećinu.

Opet su zaredali sve češći posjeti omladine i planinara. Neki su čak počeli kopati u prednjem dijelu, ali ubrzo napuštaju tu namjeru.

Rezultat ovih ponovnih učestalih pohoda bio je i nestanak nekoliko stotina šišmiša, koji su živjeli u ovoj pećini. Previše uznemiravani šišmiši su vjerojatno napustili svoje dosadašnje obitavalište i preselili se u neku drugu pećinu.

Autor planinarske rubrike »Vjesnika« u nekoliko navrata piše o problemu ove pećine, kao na primjer: »Sačuvajmo historijski dio špilje Veternice«, »Tko će preuzeti brigu za uređenje špilje Veternice?« itd.

Tlocrt jedne niše u Veternici s namjerno zagrađenim ostacima pećinskog medvjeda. Primjer za kult medvjeda u paleolitikumu.

Crtao: M. Malez

12. ožujka 1955. godine pećinu Veternicu posjećuje poznati francuski speleolog Norbert Casteret prilikom svog putovanja po Jugoslaviji. Posjetivši Veternicu izrazio je svoje čuđenje, što ova pećina, koja je skoro u samom gradu Zagrebu, nije još elektrificirana i uređena za posjet turista.

Speleolozi Planinarskog društva »Zagreb« pod vodstvom svog pročelnika prof. Mirka Markulina nastavljaju uz dozvolu Konzervatorskog Zavoda sa uređenjem postojećih putova kroz pećinu.

Speleolozi Planinarskog društva »Javor« iz Zagreba organiziraju miniranje jednog kamenog bloka u pećini s namjerom, da se olakša prolaz. Dne 4. VII. 1959. u »Vjesniku« izlazi članak novinara Darka Glasa »*Pothvat u Veternici*«. U članku je opisana akcija speleologa P. D. »Javor« — ronjenje u sifonu pećine Veternice. Speleolozi su poduzeli ovu vrlo opasnu, ali i nepotrebnu

akciju u želji da ispituju završetak vodenog toka u pećini Veternici. Rezultat je bio spuštanje 8 metara duboko u vodu gdje se doprlo do pjeskovitog dna. Na dnu je ronilac Hrvoje Malinar osjetio malen otvor kroz koji prolazi voda. Daljnji prolaz bio je nemoguć. Ovu sam akciju ocjenio kao vrlo opasnu i nepotrebnu iz razloga, što se geološki promatrano, pećina Veternica u ovom dijelu nastavlja samo kao rasjedna pukotina kojom može prolaziti samo voda.

Nekoliko mjeseci iza ove akcije u »Narodnom listu« pojavljuje se intervju s novinarom i popularnim zagrebačkim planinarom Vladimirom Horvatom pod naslovom »Čuvajte se Veternice!«.

Na deset postavljenih pitanja Horvat je dao svoje odgovore upozoravajući posjetioce ove pećine na opasnosti koje ih mogu zadesiti, ako u pećinu dođu nepotpuno opremljeni, naročito bez odgovarajuće rasvjete.

Osam mjeseci iza ovog članka pojavio se u »Večernjem listu« napis »Zalutali u spilji«. Autor napisa, V. Horvat, opisao je dva neugodna slučaja, koji su mogli završiti s teškim posljedicama.

»Skupina mladića ušla je u ovu spilju. Za rasvjetu im je služila stara stajska svjetiljka, čije je svjetlo uslijed neke pogreške oslabilo, dok se na kraju nije i ugasio. Vraćajući se neko su vrijeme palili papir i špagu, no kada su uvidjeli, da se s takvom rasvjetom ne može daleko stići odlučili su da u tami pričekaju speleološku ekipu, za koju su znali da se nalazi dublje u pećini. Speleolozi, opskrbljeni dobrim svjetlom, doskora su se i pojavili. Povevši sa sobom grupu bez svjetla pošli su prema izlazu. Oko 400 m od ulaza začuli su očajno zapomaganje i plač. Požurili su i naišli na još neozbiljniju skupinu desetgodišnjih dječaka. Oni su u pećinu ušli sa svežnjem papira od kojeg su pravili »baklje«, pa kada je nestalo čitave zalihе našli su se izgubljeni u mraku. Obuzeo ih je strah, pa su stali zapomagati.

To može biti poučan primjer mnogim roditeljima, da svojoj djeci ne dopuštaju ulaznje u spilje i ponore bez pratnje ili nadzora starijih ili članova planinarsko-speleoloških odsjeka.

Kako vidimo iz svega do sada opisanog s Veternicom je potrebno nešto učiniti.

VETERNICA DANAS

U Konzervatorskom zavodu u Zagrebu održani su sastanci o zaštiti naših pećina. Između ostalog zaključeno je, da se u pećini Veternici izgrade vrata, ali ne na ulazu, već prije početka opasnijeg dijela pećine.

Na ulazu u pećinu paleontološka istraživanja još nisu u potpunosti završena, tako da će se oblik otvora još mijenjati.

U unutrašnjosti pećine Geološki zavod iz Zagreba nastavlja s geološkim istraživanjima, topografskom izradom nacрта i hidrološkim promatranjima. Speleološka ekipa Zavoda konačno će pridonijeti, da se sazna prava dužina Veternice sa svim sporednim kanalima.

Speleološke grupe iz Zagreba nastavljaju sa čišćenjem postojećih puteva i prolaza kroz pećinu, ali ti radovi u budućnosti bi trebali biti opširniji i masovniji.

BUDUĆNOST PEĆINE VETERNICE

Razmišljajući o budućnosti ove pećine postavlja se pitanje: da li je i koliko potrebno i korisno urediti ovu pećinu za posjet turista?

Već se odavno među zagrebačkim planinarima čuje i mišljenje da bi pećinu trebalo elektrificirati. S druge strane postoji mišljenje, da to ne bi bilo korisno, jer su sige u toj pećini gotovo potpuno uništene. Osim toga elektrifikacija, baš nije malen izdatak i pitanje je tko bi se tog zadatka prihvatio.

Istina je, popularnost pećine Veternice je iz dana u dan sve veća. U neposrednoj blizini polamilijunskog Zagreba, ona bi mogla zaista postati jedan atraktivan objekt za brojne posjetioce. Tačno je i to, da je Veternica najzanimljivija u svom najnepristupačnijem dijelu, ali tamo mogu doći samo grupe dobro opremljenih posjetilaca pećine. A za njih i onako nije potrebna elektrifikacija!

U prednjem dijelu pećine, u Prvoj dvorani, mogla bi se urediti podzemna biološka stanica (kao slična u Postojni), ali blizina posjetilaca bila bi vrlo nepovoljan faktor.

Slušajući razne prijedloge i mišljenja, čujemo što je o tom problemu kazao planinar V. Horvat u ranije spomenutom članku »Čuvajte se Veternice!«:

»Što bi dakle po vašem mišljenju trebalo učiniti?«

— Zasad je najnužnije — put! U prvom dijelu spilje, zapravo na njenom početku, nakon što će Akademija završiti iskapanjem, sadašnji bi se nivo trebalo djelomično sniziti. U pećinu bi se tada ulazilo ravno horizontalom. Na mjestu gdje su pronađene kosti vremenom bi se mogla postaviti konstrukcija (kipovi) porodice medvjeda, koji je tu nekada živio. Pred prvom dvoranom valjalo bi hodnik, koji su produbili planinari još dublje prokopati, proširiti i iz njega izvaditi zemlju i kamen, kako bi se u pećinu moglo ulaziti uspravno. Od početka spilje pa do kraja 400 m dugog hodnika i dvorana, potrebno bi bilo izravnati spiljsko tlo i što prije uvesti električnu rasvjetu. Tako bi u spilju mogli dolaziti mnogi domaći izletnici i strani turisti bez naročite opreme.

— *Kakva je budućnost spilje Veternice?*

— Veternica kao prirodna rijetkost, bez sumnje je odličan turistički objekt. Investicije, koje bi se u nju ulagale u kratko vrijeme bi se regresirale i konačno Veternica bi mogla postati zanimljiva i za inozemne turiste, koji danas hrpimice posjećuju Postojnsku jamu. U okruglom prirodnom paviljonu (80 m od ulaza) danas sutra bit će potreban buffet, prodavaonica razglednica. Tu bi se mogao nalaziti i ormarić s priborom prve pomoći, posudba svjetiljki, garderoba. O svima onima koji bi pošli u opasniju zonu vodili bi računana posebni vodiči.

Dakako, to su sve danas maštanja, ali vjerujemo, ne će biti za dugo.«

O budućnosti Veternice sve se više govori, pa čujemo što kažu još neki zainteresirani.

Prof. *Mirko Malez* na ovo pitanje odgovara:

»Pećinu Veternicu bez sumnje je potrebno urediti. Ona je jedan značajan i markantan turistički i speleološki objekt u neposrednoj blizini Zagreba. Pećinu treba u prvom redu i zaštititi i urediti za razne posjete — stručne i turističke. Istina, pećina predstavlja »golo« podzemlje, jer su sigaste tvorevine potpuno uništene. Koliko bi i kako trebalo urediti ovako uništenu pećinu — to je pitanje jedne dulje i opširnije diskusije. Bez sumnje je potrebno zaštititi širu okolicu ulaza u pećinu, a samu unutrašnjost do 400 metara urediti i po mogućnosti elektrificirati. To je priličan izdatak i mislim da bi ga moglo ostvariti Turističko društvo grada Zagreba.«

Konzervatorski Zavod Hrvatske preko svog Odjela za zaštitu prirode i prirodnih rijetkosti u prvom se redu brine, da zakonski zaštititi ovu pećinu od svih daljnjih uništavanja i oštećivanja.

Ing. Huljev iz Konzervatorskog zavoda govoreći o budućnosti Veternice kaže:

»Naša je želja i zadatak, da u pećini zaštitimo sve ono što se daje zaštititi. Mislimo postaviti zaštitna vrata na 350–400 m od ulaza, kako bi unutrašnjost pećine zaštitili od nekulturnih i nesavjesnih posjetilaca. Prvi bi dio bio otvoren i pristupačan za sve koji žele poviriti u pećinu. Prof. Malez htio bi, da se vrata postave na ulaz kako bi se zaštitio i ulazni dio pećine. Mi smo mišljenja, da paleontološke nalaze ne bi nitko oštećivao. Jedan drug iz Turističkog društva Susedgrad (na čijem je teritoriju pećina Veternica) govorio

je o mogućnosti da Turističko društvo NO grada Zagreba provede elektrifikaciju i uređenje staza kroz pećinu. Mi bi željeli, da turističko osposobljavanje ne ide na uštrb zaštite, već da se zajedno dopunjuje i podpomaže.«

Ovo su iznesena mišljenja, a na nama je da vjerujemo, da će maštanja i planovi ubrzo postati i stvarnost.

ZAKLJUČAK

Uvjeren sam, da će za nekoliko narednih godina naučno značenje i vrijednost nalaza u pećini Veternici doprinijeti, da se njoj posveti veća briga.

Poznavajući tačno njezinu pravu dužinu, zanimljivost i jedinstvenost njezinih za sada malo poznatih dijelova, jedna zainteresirana organizacija (ustanova ili institucija) omogućiti će njezino potpuno uređenje i pristupačnost široj javnosti.

Pećina Veternica sa svojom dužinom spada u najduže pećine naše Republike, a i čitave Jugoslavije. Pećina će biti »vrlo dobar školski primjer za prikazivanje tektonike i podzemne hidrografije sa postankom spilja.«

U sklopu prostrane Park šume Medvednice, pećina Veternica postati će uskoro interesantan i rado viđen objekt brojnih stanovnika sve većeg grada Zagreba.

Velika naučna vrijednost paleontoloških, arheoloških i antropoloških nalaza iz pećine Veternice pronijeti će njezino ime širom svijeta i zainteresirati svjetsku javnost. Na nama je, da strane posjetioce upozorimo i privučemo do pećine, ali im tada moramo i omogućiti što laganiji pristup i što laganije razgledavanje.

LITERATURA:

- Anonimus: — »Otkrivena špilja koja do sada uopće još nije istražena« — »Jutarnji list« 8. IV. 1934.
(Novinski članci)
— »Zagrebački vatrogasci otkrivaju sljemensku špilju« — »Novosti« 8. IV. 1934.
— »Stenjevačka špilja Veternica« — »Novosti« 22. IV. 1934.
— »Špilja Veternica« — »Narodni list« IV. 1951.
— »Špilja Vjeternica — prirodna rijetkost na domaku Zagreba« — »Borba« 24. VI. 1952.
— »Špilja Veternica« — »Vjesnik« 31. I. 1953.
— »Tajna sedmog sloja« — »Vjesnik u srijedu« 19. XII. 1956.
— »Ostaci pračovjeka kod Zagreba« — »Večernji vjesnik« 4. VI. 1959.
— »Pothvat u Veternici« — »Vjesnik« 4. i 5. VII. 1959.
— »Čuvajte se Veternice!« — »Narodni list« 26. III. 1959.
— »Zalutali u spilji« — »Večernji list« 4. XI. 1959.
— »Planinarske vijesti« — »Vjesnik« 1959, 1960.
Božičević, S., 1955, 15 sati u podzemlju kraj Zagreba, Priroda, br. 9, str. 398—399., Zagreb
Božičević, S., 1956, Planinari u Hrvatskoj i speleologija, Naše planine, br. 4, str. 310., Zagreb
Fuis, F., 1934, U podzemnom carstvu sigurno pod Zagrebačkom gorom, Kulisa, br. 12., str. 1—5, Zagreb
Gorjanović, D., 1899, Krš zagrebačke gore, Planinar, br. 11, Zagreb
Hirc, D., 1905, Zemljopis Hrvatske, str. 154 i 698., Zagreb
Malez, M., 1960, Tri svjetski poznata prethistorijska nalazišta Hrvatskog Zagorja, Zagorski kalendar, str. 82—95, Zagreb
Poljak, J., 1934, Pećina Veternica u Zagrebačkoj gori, Priroda, br. 5, str. 133—139, Zagreb